

DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.04.013>

Верменич Я. В.

0000-0002-4445-9492

Інститут історії України НАН України, Київ

Просторовий розвиток регіонів України: методологія геоісторичного аналізу

УДК 911.3:911.9:316.7(477)(045)

Метою дослідження є репрезентація потенціалу геоісторичних та геокультурних підходів до дослідження просторового розвитку регіонів України. Трансформовані до сучасного контексту геополітики та геоekonomіки, зазначені підходи створюють основу для формування нового образу регіонів, їх територіальної структури з врахуванням географічних, мовних, культурних, релігійних особливостей та специфічної регіональної ідентичності. Новизна дослідження полягає в осмисленні стратегій аналізу регіональних систем, співвідношення регіональних, національних і загальнодержавних цінностей, формування регіональної самосвідомості за допомогою використання геоісторичних методологічних концептів. Доведено, що в умовах усвідомлення регіонами своєї самодостатності й здатності до саморозвитку геокультурні підходи не меншою мірою, ніж геоekonomічні, спроможні забезпечити розуміння унікальності культурного простору країни, особливостей регіонального типу особистості та способів комунікації. В умовах сучасних глобалізаційних трансформацій геоісторичні та геокультурні підходи до вивчення просторової специфіки дістають нову динаміку та забезпечують можливість створення культурно-ментальних моделей дослідження простору, інтерпретації території як соціокультурної цілісності, що має власний, притаманний лише їй темпоритм розвитку.

Ключові слова: *регіон, просторовий розвиток, геоісторія, геокультура, регіоналістика, лімологія.*

Актуальність теми дослідження

У сьогоdnішніх геополітичних реаліях важливість дослідження просторових проблем, систематизація відомостей про шляхи формування кордонів і соціальних меж, спричинені ними переваги і ризики мають бути одним із пріоритетних напрямів для української держави. Пів століття тому французький філософ М. Фуко немовби підсвідомо зауважив, що тривоги людей набагато більше пов'язані з простором, ніж із часом. Фраза виявилася пророкою: плін часу, хоч і супроводиться руйнуваннями та кризами, робить свою справу за столами переговорів, а за простір ведуться війни. Нині в епіцентрі бо-

ротьби за простір опинилася Україна і стан тривоги, пов'язаний з нею, нестримно поширюється на увесь світ.

Якщо спробувати визначити магістральні напрями трансформацій, які відбулися у світ-системі на рубежі тисячоліть, доведеться насамперед сфокусувати увагу на таких чинниках впливу, як глобалізація, всеохопна інформатизація, поширення стандартів суспільства споживання, постмодернізм. Вsupереч очікуванням, ці трансформації не виявилися однозначно позитивними — їм притаманна багатовекторність та відсутність сталих стратегій розвитку. Для регіонів глобалізаційні

Цитування:

Верменич Я. В. (2025). Просторовий розвиток регіонів України: методологія геоісторичного аналізу. *Український географічний журнал*, 4 (132), 13–19. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.04.013>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025.

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

процеси стали фактором швидкого росту одних і занепаду інших. Світ із подивом помітив, що глобальна споживацька культура несе в собі серйозну загрозу національним цінностям і традиціям, аж до маргіналізації цілих суспільних прошарків. Таку ситуацію варто розглядати як сигнал щодо посилення уваги владних структур до всіх аспектів регіонального розвитку — зокрема й до його наукового забезпечення. Не тільки нові євроінтеграційні інтереси і потреби структурної реконструкції регіональної політики, але й завдання врахування регіональних особливостей соціального, економічного та культурного буття в сучасній часо-просторовій динаміці диктують необхідність чіткого визначення місця і ролі науки в цьому процесі.

Оскільки світ уже ніколи не буде таким, яким він був у минулому столітті, геополітична аналітика має базуватися на надійному, докорінно оновленому фундаменті. Якщо говорити про основні параметри оновлення, то вони йдуть по лінії відходу від лінійності й однозначності. Не випадково переважна більшість сучасних уявлень про місце і роль регіонального чинника органічно вписується в новітні теорії глобалізації, підпорядковані завданням осмислення процесу формування глобального економічного, політичного, інформаційного простору на фоні паралельних процесів диференціації та регіоналізації. Нова форма структуривання світу спричинила попит на нові парадигми його осмислення, однією з яких виявилася оновлена парадигма регіоналізації. Вона базується на ідеї системної ієрархізації світу на численних рівнях, серед яких рівень національної держави — далеко не єдиний. Властивості нового географічного простору уже не відповідають тим звичним канонам, з якими підходила до його аналізу класична геополітика. Поряд із геополітичним підпростором з'явилися геоекономічний, геокультурний, геоінформаційний, геостратегічний, і кожен з них потребує власного понятійного апарату. А також своєрідного багатшарового «менеджменту» з прискіпливою увагою до точок конкуренції і прогнозування імовірних ризиків і загроз.

Стан вивчення питання, основні праці

Теоретико-методологічне осмислення регіоналізації як процесу і як дослідницького об'єкта

ґрунтується на аналізі природи знання про регіони і його відповідності реальній просторовій динаміці. Для українських реалій притаманні безкінечно складні переплетення просторово-часових доміант, оціночні характеристики яких позначені певним ступенем суб'єктивності, детермінованим умовами життя і особливостями історичної рефлексії на кожному історичному етапі. Пріоритетні напрями соціогуманітаристики, в яких сьогодні відбуватися переосмислення фактора регіональності в житті соціумів, є такими:

1) оптимізація уявлень про взаємодію у зв'язці «простір-час»;

2) визначення точок дотику і розмежувань в системі «глобальне-національне- регіональне-локальне»;

3) диференціація поняття «регіональне» у внутрідержавному і міждержавному контекстах;

4) окреслення меж інформаційного простору регіоналістики та урбаністики;

5) осмислення проблеми кордонів і порубіжних територій у глобалізаційному контексті.

Позитивною тенденцією є постійне розширення предметних рамок міждисциплінарного діалогу: в орбіту регіонального вивчення включаються «великі» регіони і навіть світові територіально-господарські системи; крізь призму регіоналізму розглядаються нині практично всі проблеми управління й менеджменту. Географи комплексно вивчають просторову проблематику в глобальній та локальній візіях, слухно акцентують увагу на необхідності уважного аналізу проблем зростання диспропорцій соціально-економічного розвитку та поляризації економічного ландшафту, неконтрольованого розвитку процесів урбанізації та субурбанізації, занепаду значної частини сільських поселень і малих міст, ризиків «периферизації» територій [1]. У суспільно-географічних дослідженнях активно застосовується підхід до регіону як специфічного соціуму і робиться акцент на територіальній ідентичності населення. У фокусі уваги перебувають як зовнішні чинники формування регіональних соціумів (глобалізаційні виклики), так і внутрішні — регіональні складові, зумовлені економічними, демографічними, соціокультурними, геополітичними, інформаційними, екологічними особливостями територій [2].

У контексті національної безпеки із застосуванням міждисциплінарних підходів аналізують динаміку розвитку регіонального соціуму соціологи. Розглядаючи специфічні особливості еволюції соціуму як об'єкту наукового пізнання в гносеологічному, теоретичному та методологічному вимірах, науковці звертають увагу і на прикладні аспекти вивчення соціокультурних проблем, які за сучасних умов надзвичайно актуалізуються і потребують свого вирішення [3, с. 24–44, 99–117]. Політологи наголошують на співіснуванні у сучасному соціумі діаметрально протилежних ідентифікаційних практик. «Асиметрія орієнтацій, амбівалентність ціннісних настанов, псевдосинкретизм політичної культури з виразними ознаками регіональних розмежувань, етноконфліктність, розбалансованість міжцерковних відносин, конгломератний характер партійної системи — все це зрештою не могло не призвести не лише до браку механізмів самоорганізації, але й до помітного руйнування ціннісних скреп соціуму» [4, с. 84–85].

У цьому зв'язку можна навіть говорити про «методологічну революцію», яка почалася на рубежі тисячоліть. Формування нового типу наукового мислення значно прискорилося під впливом ускладнення геополітичної ситуації, вичерпаності традиційних засобів мінімізації конфліктності, гібридних воєн. Девальвованими виявилися не лише класичні методологічні підходи, базовані на постулатах безупинного прогресу, але й некласичні, сфокусовані навколо ідей раціонального цілепокладання. Нині параметри наукового пошуку дедалі більше визначають постнекласичні підходи (системний, синергетичний, кібернетичний та інші), що пропонують погляд на суспільство не як на ієрархічну систему, а як на рухливу, гнучку структуру потоків інформації й комунікації. Не випадково в понятійному арсеналі сучасного регіонального дискурсу помітне місце займають поняття «просторовість» (*spatiality*), «просторове середовище» (*spatial environment*), «просторовий розвиток» (*spatial development*), «просторова матриця» (*spatial matrix*) тощо. Регіональний простір розглядається не лише як соціальне середовище, що створює матеріально-екзистенційні умови життя, але й як інформаційний і мотиваційний простір, у рамках якого індивіди інтерпретують події, що відбуваються [5, с. 9]. Підходи до оцінки

просторових чинників, сформовані в рамках конструктивізму, оперують категоріями територіальної та регіональної ідентичності як феномена прикордонної культури та ментальності пограничних соціумів, варіативності соціокультурних кодів на порубіжжях, відмінностей ціннісних систем, відчуття належності до певної території [6].

Виклад основного матеріалу

Структура наукового знання про специфічність регіонального розвитку відбиває принципово нові гносеологічні підходи до культуруотворюючих факторів у житті соціумів, при цьому культура і ґрунтовані на ній форми самосвідомості розглядаються як основний інтегруючий чинник. На зміну етнологічній парадигмі, яка у свій час стала базою для розв'язання багатьох гуманітарних проблем, але значною мірою вичерпала свій креативний потенціал, дедалі більше приходить просторова, орієнтована на дослідження ідентифікаційних та ментальних процесів, регіональної свідомості, локальних рівнів спілкування.

Варто уважніше придивитися до трансформацій, які відбуваються в історичній географії. Віддавна вона розвивалася «на стику» географічного й історичного знання, нині її дедалі частіше уводять у предметний простір гуманітарної чи культурної географії. Паралельно відбувається процес її відчутної історизації, на основі збагачення історико-генетичним, порівняльно-історичним та іншими методами наукового пошуку. Поява у цьому контексті поняття «геоісторія» (*geohistory*) як фундаментальної пояснювальної парадигми могла бути лише справою часу. Показово, що первісну «обкатку» воно дістало у працях географів, а не істориків [7].

У системі географічних наук, насамперед її західної традиції, вже дедалі впевненіше утверджується практика розрізнення понять «історична географія» та «геоісторія». Перше включають у предметний простір географічних наук, другу — переважно історичних. Геоісторію розглядають в одному ряду з історичною геополітикою, а також з геоеконікою, яка останнім часом розвивається досить активно. Утім, грань між історичною географією та геоісторією здебільшого визначають як умовну і розмиту. Як вважає В. Стрелецький, «у багатьох випадках розділити історичний і географічний дискурс

у працях західних дослідників практично неможливо. Границя між цими дисциплінами «прозора» і не заважає вченим — географам і історикам, що освоїли методологію регіонального аналізу, — ефективно проводити комплексні й «стикові» дослідження» [8, с. 69]. Утім пріоритетні наголоси в рамках геоісторії все ж спостерігаються, адже особливої ваги набувають поняття культурних ландшафтів, мереж, антропоструктур, переміщень населення. Серед методологічних підходів превалує принцип глобальності, єдності і системності при аналізі розвитку історичних процесів у часі і просторі. Як нам уявляється, методологічний ключ геоісторії дає змогу істотно оновити доміанти соціального аналізу — з особливим акцентом на оціночних характеристиках регіоналізації, рубіжності, периферійності, специфічних «пограничних станів».

Сучасний «стиковий» підхід потребує нових інструментів осмислення специфічності простору. Чимало проблем, що виникають у цьому зв'язку, закорінені у надмірній метафоризації відповідних дискурсів. «Кодові формули» тут пов'язані і з географічними детермінантами (геокультура, історична географія) і з просторовими категоріями (просторовий порядок і аспатіальність як заперечення його визначальної ролі), і з територіальними матрицями (адміністративно-територіальний поділ), і з термінами «місце», «локал» (місцерозвиток). За такого ступеня різноплановості упорядкувати науковий тезаурус непросто, особливо якщо врахувати, що на термінопрактику у цій сфері активно впливають кордони, ідентичності, регіональні ідеології. А ще — різні типи фантомів — «уявлених реальностей» (*imagined communities*), що робить очевидним переважання у цій сфері когнітивного начала над просторовим і водночас розширює ареал застосування маніпулятивних технологій.

У пошуках нових методологічних підходів і пояснювальних парадигм фахівці дедалі частіше звертаються до нової «філософії кордонів», проблем рубіжності і пограничних ареалів. Для України такі підходи подвійно актуальні — адже її історію неможливо осмислити без врахування фактора глибоко закоріненої порубіжності. Усі без винятку її регіони на тому чи іншому етапі свого історичного буття були аренами різноспрямованих геополітичних зазіхань

і впливів, аж до прямого підпорядкування. При цьому зіткнення інтересів двох-трьох зовнішніх сил на тій самій території було радше правилом, аніж винятком. Тому акцентування уваги на символічних кодах, «нарративній переконливості» (*narrative persuasiveness*) кордонів є цілком виправданою практикою [9, с. 159–162].

Науковий дискурс кордонів і погранич формується в рамках лімології — субдисципліни, що концептуалізувалася на базі політичної географії, а нині розвивається на стику політології, соціології, культурології, аксіології. Її початки фахівці пов'язують із появою у кін. XIX ст. «фронтір-студій» американського історика Ф. Тернера. Пріоритетними напрямками лімологічних досліджень є проблеми прикордонної безпеки, впливу геополітичної ситуації на характер реалізації й захисту національних інтересів у прикордонному просторі, впливу міграційного чинника на ситуацію на прикордонні. Осмисленням просторово-часових відносин у величезному хронологічному діапазоні, на мінливих міждержавних стиках, у перманентно конфліктних середовищах займається історична лімологія — науковий напрям, що сформувався у контексті руху від епізодичних «фронтір-студій» до вивчення усієї сукупності взаємодій у міждержавному, міжетнічному, міжконфесійному просторі. Історична лімологія акцентує увагу на розгляді процесів формування й розвитку центр-периферійних відносин, виникненні й еволюції територіальних ідентичностей, організації транскордонних просторових систем. Простеження ситуацій лояльності/нелояльності передбачає вихід у сферу політології, крос-культурної взаємодії — у сферу культурології, міжетнічної — у сферу етнології.

Сучасний розвиток лімології відштовхується від концепцій категоризації регіонального поділу. Периферійність у її предметному полі постає як зона підвищених ризиків, і це надає суттєву перевагу саме хорологічним (просторовим) підходам. Хорологія пропонує методологічний ключ до створення моделей ретроспективної регіоналізації — системного дослідження земної поверхні з множинністю індивідуальних просторів і місць [10]. Основою хорологічного аналізу є розуміння обмеженого реальними і уявними кордонами простору як історично сформованого етносоціоприродного утворен-

ня, а виникли у процесі взаємодії людини та її культури з природою соціокультурні чинники розглядаються в контексті зовнішніх впливів та геополітичних інтересів. Під таким кутом зору досліджуються історія формування кордонів (з паралельним обґрунтуванням їхньої доцільності й сталості), історія впливу метрополій на формування гібридних ідентичностей на порубіжжях, феномени «подвійних» і «потрійних» погранич, збігу/незбігу етнічних і політичних інтересів, особливостей господарського й культурного розвитку прикордонних територій.

Істотних модифікацій зазнають у зв'язку з цим поняття цивілізаційних меж і «граничних ліній». Кордони й пограниччя розглядаються як суб'єкт відносин не лише в центр-периферійному контексті, але й у системі транснаціональних мережевих структур сучасного глобалізованого світу. Гадаємо, однак, що ані сам по собі концепт порубіжжя, що уже став звичним у регіональній аналітиці, ані модна формула «постколоніальності» не набагато наблизять нас до розуміння усієї складності кордонних проблем. Значно більш продуктивними у сучасному соціальному аналізі є концепції фрактального дуалізму, вписані в історичний контекст. Синергетичні підходи, як ніякі інші, відкривають шлях до осмислення просторової інваріантності як фактора впливу на суспільні цінності й поведінкові реалії.

Поняттям «фрактал» у синергетиці, а віднедавна і в політології позначають частину якоїсь цілісності, здатної відтворювати специфіку останньої з певним коефіцієнтом подібності. Матрична фракталізація значною мірою визначає тип і характер самоорганізаційних процесів у будь-якому соціумі: потрапляючи у фрактальний простір, людина чи група автоматично включається в атмосферу властивої йому матриці смислів і правил гри [11]. Стан, який вкладається в поняття «фрактальний дуалізм», виникає там і тоді, де й коли люди зазнають впливу різноспрямованих культурно-цивілізаційних доміант чи гостро конфліктних центрів. На субрегіональному й локальному рівнях він найчастіше дається взнаки у вигляді біполярності, яка водночас повторює або імітує ментально-ціннісну генетику обох (або кількох) спільнот, що виступають у даному контексті як взірцеві моделі.

Системність цілісного відтворення соціального життя на конкретній території здатен

забезпечити геокультурний підхід, орієнтований на дослідження системотворчих зав'язків, що характеризують відносини культури і національного простору. Геокультурні підходи, трансформовані до сучасного контексту геополітики та геоeкономіки, створюють основу для формування образу країни, її ресурсного потенціалу, територіальної структури, з врахуванням географічних, мовних, культурних, релігійних особливостей її частин та специфічної регіональної ідентичності. Очевидно, що в умовах усвідомлення регіонами своєї самодостатності і здатності до саморозвитку геокультурні підходи не меншою мірою, ніж геоeкономічні, спроможні забезпечити новий рівень аналізу регіональних систем, у тому числі співвідношення регіональних, національних і загальногромадянських цінностей, формування регіональної самосвідомості.

Потужним дослідним полем на якому історико-географічний синтез набув нової якості виявилася регіоналістика, особливо в її історичному відгалуженні. Дослідження життєдіяльності регіональних спільнот стало комплексним, динамічним, систематичним, чому немалою мірою сприяв вихід регіоналістики у сферу соціології, культурології, демографії. Сучасна регіоналістика — це насамперед теорія і метод аналізу просторових параметрів людського існування за умов складного переплетення глобального й регіонального. Це ще й методологічний ключ, який пропонує механізми сполучення макро-, мезо- й мікропідходів у соціальному пізнанні на будь-якому часовому відрітку існування людства. А також «рамка-вікно» для спостереження за рухом ідей і формуванням ідентичностей, для пошуку історичних паралелей і опор для колективної пам'яті.

Історична регіоналістика визнає найбільш прийнятною для своїх досліджень ту сферу просторової аналітики, яка досліджує територію в розрізі діалектики «частина — ціле», у площині центр-периферійних відносин. Як одну з пріоритетних вона пропонує еволюційно-генетичну парадигму регіонального розвитку, пов'язану з необхідністю реалізації успадкованих соціально-економічних, культурних, екологічних та інших проблем. Там, де свідомо чи внаслідок непрофесійних дій порушується єдність минулого, сучасного і майбутнього, не виключені соціальні збурення і навіть пору-

шення природного ритму поступального розвитку. Досить згадати яким самогальмуванням цього розвитку обернулася сімдесятирічна епопея директивно-планувального тоталітаризму в СРСР. Завдання подолання диспропорцій і деформацій, які є спадщиною радянської системи, немислиме без чіткого уявлення про їх витоки і прояви.

Не можна не помітити того, що здобутки нових теорій регіоналізації все ще слабо трансуються на вироблення нових моделей регіональної структури в Україні. Розмитість поняття історичного (як і соціально-демографічного) регіону призводить до того, що на пізнавальному рівні регіон часто розглядається як проста просторова сукупність територіальних одиниць, що склалася історично — областей, районів. Не завжди береться до уваги специфіка регіону як цілості, притаманний лише йому особливий соціально-культурний код, «почуття місця» як вияв регіональної ідентичності. Тому маловивченим лишається феномен соціально-територіальної спільності як просторової форми життєдіяльності населення, елемента територіальної структури суспільства. Не впорядкована належним чином структура понять «культурний регіоналізм», «регіональна ідентичність», «локальна самосвідомість» та

ін. Такий стан, безумовно, відбивається на формуванні стратегічних пріоритетів регіональної політики.

Висновки

Отже, без всебічного оцінювання проблем і ризиків, створених у віддаленому і недалекому минулому, відсутністю цілісного бачення історичних особливостей формування економіки регіонів, неможливим є виведення регіональної політики з лабіринту «підтримки» регіонів на рівень активізації їхнього внутрішнього потенціалу. У такій строкатій в регіональному відношенні державі, якою є Україна, першочерговим завданням регіональної стратегії є збереження територіальної цілісності і геополітичної стабільності. Це означає, що пошук засобів подолання регіональних диспропорцій і сепаратистських настроїв переростає у проблему надзвичайної ваги. Зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, подолання хронічної депресивності деяких з них, як і формування раціональної територіальної структури господарства та зниження екологічних ризиків — завдання, які можуть бути розв'язані лише на основі наукової експертизи нинішнього стану регіонального розвитку і минулих деформацій, що до такого стану призвели.

Література [References]

1. Marunyak, E. (2020). Spatial development of Ukraine in the global vision. *Bulletin of the NAS of Ukraine*, 4, 73–83. [In Ukrainian]. [Маруняк Є. (2020). Просторовий розвиток України в глобальній візії. *Вісник НАН України*, 4, 73–83.]
2. Oliynyk, Ya. B., & Hnatyuk, O. M. (2013). Methodical approaches to the study of territorial identity of the population. *Ukrainian Geographical Journal*, 3, 34–40. [In Ukrainian]. [Олійник Я. Б., Гнатюк О. М. (2013). Методичні підходи до дослідження територіальної ідентичності населення. *Український географічний журнал*, 3, 34–40.]
3. Sociocultural development of regional society in the context of national security: interdisciplinary dimension. (2018). Mykolaiv, 312 p. [In Ukrainian]. [Соціокультурний розвиток регіонального соціуму в контексті національної безпеки: міждисциплінарний вимір. Миколаїв, 2018. 312 с.]
4. Nagorna, L. (2016). Identification crises as stimulators of violence and conscious stereotypes. *Regional History of Ukraine*, 10, 77–100. [In Ukrainian]. [Нагорна Л. Ідентифікаційні кризи як стимулятори насильства й свідомісних стереотипів. *Регіональна історія України*. 2016, 10, 77–100.]
5. Stegnyy O. G., & Churilov, M. M. (1998). Regionalism in Ukraine as an object of sociological research. Kyiv, 217 p. [In Ukrainian]. [Стегній О. Г., Чурилов М. М. (1998). Регіоналізм в Україні як об'єкт соціологічного дослідження. Київ. 217 с.]
6. Vermenich, Ya.V. (2019). Territorial identity of the Ukrainian border: historical origins and geopolitical influences. Kyiv, 367 p. [In Ukrainian]. [Верменич Я. В. (2019). Територіальна ідентичність українського пограниччя: історичні витоки та геополітичні впливи. Київ. 367 с.]
7. Savchuk, I. G. (2004). The main trends in the development of french geography in the 70-80s of the twentieth century. *Ukrainian Geographical Journal*, 3, 74–81. [In Ukrainian]. [Савчук І. Г. (2004). Основні тенденції розвитку французької географії у 70–80-х роках ХХ століття. *Український географічний журнал*, 3, 74–81.]

8. Streletsky, V. N. (2013). Regionalistics and historical geography: area of mutual interests and prospects of interaction. *Regional history of Ukraine*, 7, 55–70. [In Russian]. [Стрелецкий В. Н. (2013). Регионалистика и историческая география: область взаимных интересов и перспективы взаимодействия. *Региональна історія України*, 7, 55–70.]
9. Zhurzhenko, T. (2010). *Borderlands into bordered lands: geopolitics of identity in post-soviet Ukraine*. Stuttgart. 321 p.
10. Oliynyk, Ya., & Shevchuk, S. (2016). Methods of research of scientific schools in Ukrainian social geography: identification and study. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Geography*, 2, 5–8. [In Ukrainian]. [Олійник Я., Шевчук С. (2016). Методика дослідження наукових шкіл в українській суспільній географії: ідентифікація та вивчення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*, 2, 5–8.]
11. Donchenko, O. (2008). Institutional matrices as structures of the collective psyche. *Social psychology*, 3, 3–8. [In Ukrainian]. [Донченко О. Інституціональні матриці як структури колективної психіки. *Соціальна психологія*, 3, 3–8.]

**Стаття надійшла до редакції 28.11.2023,
прийнята до друку 17.09.2025.**

Vermenych, Ya. V.

 0000-0002-4445-9492

Institute of History of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

Spatial Development of Regions of Ukraine: Methodology of Geohistorical Analysis

UDC 911.3:911.9:316.7(477)(045)

The purpose of the study is to demonstrate the potential of geohistorical and geocultural approaches for the analysis of the spatial development of regions in Ukraine. In the modern context of geopolitics and geoeconomics, these approaches provide a basis for forming a new image of areas and their territorial structures, considering geographical, linguistic, cultural, and religious characteristics, as well as specific regional identity. The novelty of the study lies in its analysis of strategies for analyzing regional systems, the ratios of regional to national values, and the formation of regional identity through the use of geohistorical methodological concepts. It has been shown that, under conditions of awareness of their regions' self-sufficiency and capacity for self-development, geocultural approaches are no less effective than geoeconomic ones, providing an understanding of the uniqueness of the country's cultural space, regional personality types, and communication methods. In the context of modern transformations of globalization, geohistorical and geocultural approaches to the study of spatial specificity are gaining momentum and offer opportunities to develop cultural and mental models of space and to interpret territory as a sociocultural integrity with its own unique pace of development.

Keywords: region, spatial development, geohistory, geoculture, regional studies, limology.

For citation:

Vermenych, Ya. V. (2025). Spatial Development of Regions of Ukraine: Methodology of Geohistorical Analysis. *Ukrainian Geographical Journal*, 4(132): 13–19. [In Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.04.013>

Copyright © 2025 Publishing House *Akadempyodyka* of the National Academy of Sciences of Ukraine.

The article is published under the open access license CC BY-NC-ND license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>